

Landskap: Småland. *Upptecknat av:* Folke Neij
Härad: Tveta. *Adress:* Sjöbergs Egendom, Tenhult.
Socken: Öggestorp. *Berättat av:* A. Edberg, Tenhult.
Uppteckningsår: 1936. *Född år* 1865 *i* Öggestorp.

Uppteckningen rör S L A K T.

Upplysninger om meddelaren.....sid. 1.
 I. Slakt av nötkreatur och småkreatur..... " 2.
 II. Svinslakt..... " 5.

4628

F. lantbrukaren A. Edberg, Tenhult, förr på Flat-
hällan, Öggestorp, har jag blivit hänvisad till under mina
försök att träffa personer, som varit i beröring med de
gamla Kalvsås-borna. Flathällan var dessas närmaste grann-
gård, och Edberg har haft mycket med dem att göra. Det mesta
av vad han har att berätta, härrör sålunda från Kalvsås.

1
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—
1.

4628

Frågelista 35.

S L A K T.

I. Slakt av nötkreatur och småkreatur.

I Kalvsås hade man för slakten en särskild kniv, som icke brukades till annat. Om denna sade Kalvsås-borna kategoriskt, att "då ä' en kniv, söm dödar". Den var också tillkommen under särskilda förhållanden, som väl skulle vara anledningen till dess särskilt goda egenskaper. "Den sme'n, söm hade gjo't 'en, hade hållt på e' vecka å gjo't lite var möran, enna' han hade fått på se böxera, så han va' gjo'de på så sätt, så han dödade". Någon särskild åtgärd med kniven, innan den skulle begagnas, förekom icke, men väl vid operativa ingrepp på djur, t.ex. kastrering. Då förekom den av mig i tidigare uppgift nämnda blåsningen. Efter vad Edberg påstår, ansågs emellertid denna åtgärd vara av praktisk betydelse. Man inbillade sig därigenom göra ett slags desinfection, så att såren ej skulle bli svårläkta.

Skriv endast på denna sida!

2
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.

4628

(Denna förklaring förefaller särdeles otrolig och kan väl icke rätt gärna vara den ursprungliga?)

Djuren skulle dagen före slakten fasta eller i varje fall ha ytterst obetydligt att förtära. Även för detta uppgives en praktisk förklaringsgrund: "Anna's köm då öpp gör"(orenlighet).

Vid slakt av nötkreatur använde man förr yxa i stället för kniv. "En högg å nackasena' nära huvet mä e' vannli' ve'öx. Då ä' äller än stecka mä kniv".

Någon gammal sed att vid slakt låta något av blodet rinna på marken, känner Edberg icke till, men däremot som modärn vidskepelse seden att låta allt blodet rinna på marken (hos de s.k. pingstvännerna i orten).

Angående slaktsupen berättas, att en del, när de stuckit t.ex. en gris, hade så brått att få sin slaktesup, att de icke väntade, tills blodet runnit av. När de sedan kommo ut, "va' grisen gången".

Av inälvor tillvaratogs på kalven "löpet" för ost-

3

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

4628

och ostkaksberedning samt brässen, som av gammalt ansetts matnyttig. Taglet på nötkreaturen togs tillvara, och därav slog man starka rep.

"Villjanen" ansågs inte ätbar och kastades bort liksom även "olydingsörena".

Om slaktdjur ej kunnat dö, ansågs det, åtminstone i Kalvsås, bero på, att slaktkniven icke varit "rätte sotens".

När en kvinna födde barn och man upptäckte "vådmärke" (ett slags födelsemärke) på barnet, kunde detta märke fås att gå bort genom bestrykning av blod vid slakt. D.v.s. om modern kommit att kort före barnets födelse åse en slakt och barnet sedan fick födelsemärke, så skulle detta bestrykas med varmt blod av nyslaktat djur av samma slag som det, modern vid sagda tillfälle sett slaktas. Då emellertid födelsemärken hos barn ävensom fallandesjuka troddes bero just på, att mödrarna sett på vid slakt, sökte man förebygga, att

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4.

4628

havande kvinnor blevo åskådare till sådan.

II. Svinslakt.

Även för svinen gällde, att de skulle ha ringa eller intet att äta dagen före slakten, för att inälvorna skulle vara lättare att handskas med och att rengöra.

Bland icke matnyttiga delar av svinkroppen, som tillvaratogs, var "gallen", som torkades och ansågs värdefull som medicin mot sjukdomar hos nötboskap. Svinborsten tillvaratogs också. Av dem gjorde man, förutom "sosim", limborstar (att "limma" spisar med) och "selaputer". Urinblåsan användes icke blott, såsom i förra uppgiften nämnt, till att förvara snus i, utan även som "vettemjölspöse". "Olydingsörena" skar man av och kastade bort.

Av olika utseende och tjocklek på "svinamiltra" dömde man om vinterns blivande väderlek och beskaffenhet.

Efter svin brukade "patta" (spenarna) å rumpännan bäras tillbaka och läggas i kätten.

F. Neij